

L'Esquerda: jaciment medieval

Les Masies de Roda

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Península de l'Esquerda, 08510.
Emplaçament A migjorn de la península de L'Esquerda

Coordenades:

Latitud: 41.97371
Longitud: 2.31267
UTM Est (X): 443053
UTM Nord (Y): 4647086

Classificació

Número de fitxa 08116-107
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval Popular
Segle XI-XIV
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Algunes de les estructures arqueològiques estan consolidades, altres encara no i estan descuidades.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Assentament (jaciment)
Observacions protecció: BCIN R-I-51-553
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari IPA, 1133 / CC. AA, 2622
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Roda de Ter, Pl. Major,4. 08510, Roda de Ter.

Fitxes associades:

L'Esquerda: poblat ibèric

Autoria de la fitxa

Jacob Casquete Rodríguez

Data de registre de la fitxa:

dj., 13/05/2010 - 02:00

Descripció

El jaciment de L'Esquerda es troba situat a la península del mateix nom, a un dels meandres del Ter, constituint una fortalesa natural que explica per si mateixa el perquè es va escollir aquest precís indret. El jaciment té una extensió de 12 ha, amb ocupació humana des del segle VIII aC (bronze final), en el període ibèric (segle V aC- segle I aC) i en època medieval (segle VIII dC-1314). L'àrea medieval està situada a la part meridional del jaciment i està formada per les restes de l'església romànica de Sant Pere, per la necròpolis annexa aquesta, els diferents edificis del poblat i la muralla perimetral amb les diferents torres. Cal esmentar que a excepció del mur de migjorn de l'església, tots els edificis solament conserven el sòcol del parament, restes que tenen de 50 a 80 metres d'alçada. La construcció més coneguda és l'antiga és l'església romànica. Aquesta conserva els murs perimetrals que mostren un temple d'una nau amb l'absis semicircular i part d'un altar que són el que resten de l'església preromànica esmentada el 927. Sobre d'aquesta s'edificà la nova església vers el 1042. Al parament sud s'adossen les restes d'una torre o campanar. El poblat es basteix al voltant de l'església, urbanitzat vers la plaça central, al costat de tramuntana de l'església i s'arreglaren al llarg d'un carrer. Aquests eren de planta quadrada o rectangular, construïts amb carreus de pedra lligats amb argamassa i amb teulada amb embigat de fusta. Entre els edificis excavats s'ha de ressaltar un paller, un molí, un graner, la casa del ferrer i la ferreria (on s'ha documentat un forn amb xemeneia) i la casa del picapedrer. Vora a aquests edificis també s'han documentat diferents sitges i cisternes, semiexcavades en la roca. S'ha d'esmentar que entorn de l'església s'hi han localitzat una necròpolis amb diversos tipus de tomba: de fossa (segles VIII-IX), antropomorfes (segles IX-X), de llosa (segles XI-XIII) i enterraments col·lectius (segles XIII-XIV) que s'estenen també a la part de la plaça. Pel que respecte als elements defensius es poden apreciar a tramuntana les restes de la muralla medieval que s'assenta i reaprofitava trams de la muralla ibèrica. Cal destacar una torre de defensa rectangular que presenta trams bastits amb opus spicatum i que es troba adossada a la muralla del segle II aC. Per últim, a migjorn del jaciment es troba una torre de base circular bastida amb fusta de la que solament s'han pogut documentar els diversos forats de pal excavats a la roca. El jaciment de l'esquerda es començà a excavar a inici del segle XIX a mans d'aficionats locals, però no va ser fins l'any 1977 quan s'iniciaren les excavacions arqueològiques sistemàtiques per part d'un equip interdisciplinari del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona, dirigit per la Dra. I. Ollich, amb el permís corresponent de la Direcció General de Patrimoni del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Les primeres intervencions es centraren entorn l'església medieval i les estructures d'hàbitat i producció organitzades al voltant. Posteriorment es continua excavant aquest sector medieval anualment. L'any 1981, diverses cales efectuades a la zona de la muralla van confirmar la presència de restes de l'edat del bronze i d'època ibèrica. A partir de l'any 1982, es passà a excavar anualment aquesta zona. S'ha d'esmentar que actualment encara es realitzen campanyes anuals.

Observacions:

BCIN R-I-51-553, per disposició addicional 1. 2 de la Llei 9/93, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català. Zona arqueològica i jaciment ibèric i medieval (DOGC núm. 4738 – 11/10/2006). Està gestionat per la Fundació Privada l'Esquerda, de la que forma part l'Ajuntament de les Masies de Roda.

Història

A grans termes, el jaciment medieval presenta tres etapes ben diferenciades en la seva evolució: La destrucció de la civitas (època d'invasions), la formació del poblat medieval (època de reestructuració i repoblació del país) i la formació del nucli de població de Sant Pere de Roda que posteriorment originà Roda de Ter i les Masies de Roda. La primera està enquadrada cronològicament entre els segles VIII i IX, un període de invasions i moviments migratoris. Després de l'entrada i instal·lació del visigots, la invasió musulmana suposa una desorganització i despoblació que durà fins el primer alliberament portat a terme pel rei franc Carles vers el 798, casi vuitanta anys després de l'ocupació musulmana. És en aquest moment quan es documenta la primera menció de L'Esquerda medieval, quan l'any 826, als Annals Reials de Lluís el Piadós, es relata que Aissó va destruir Roda ciutat (Roda Civitas), nom antic de L'Esquerda, durant una revolta indigenista contra la ocupació franca. La segona etapa obeeix al repoblament de la plana de Vic dirigit per Guifré el Pelós, moment en el que es basteix una nova església consagrada a Sant Pere i es fortifica el poblat. En aquesta època alt-medieval (segles X-XI) les excavacions han documentat cases fetes amb pedra i tàpia, i els estudis paleogràfics de diversos documents (donacions, compra-vendes, testaments, etc.) han pogut reconstruir la vida que es desenvolupava en aquest poblat i fins i tot situar les cases i llocs esmentats en aquests. S'ha de ressaltar que els noms que surten en aquest documents (Eldregod, Witard, Wisall, etc.) denoten un origen netament germànic. La tercera fase coincideix amb la màxima evolució urbanística del poblat i la formació del nucli de la població de Sant Pere de Roda que posteriorment originà Roda de Ter i les Masies de Roda. Finalment vers el segle XIV, el poblat fortificat es destruí enmig de les lluites senyoriales i feudals. El jaciment de l'esquerda es començà a excavar a inici del segle XIX a mans d'aficionats locals, però no va ser fins l'any 1977 quan s'iniciaren les excavacions arqueològiques sistemàtiques per part d'un equip interdisciplinari del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona, dirigit per la Dra. I. Ollich, amb el permís corresponent de la Direcció General de Patrimoni del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Les primeres intervencions es centraren entorn l'església medieval i les estructures d'hàbitat i producció organitzades al voltant. Posteriorment es continua excavant aquest sector medieval anualment. L'any 1981, diverses cales efectuades a la zona de la muralla van confirmar la presència de restes de l'edat del bronze i d'època ibèrica. A partir de l'any 1982, es passà a excavar anualment aquesta zona. S'ha d'esmentar que actualment encara es realitzen campanyes anuals.

Bibliografia

ADELL GISPERT, J. A. [et al.] (1984): "Catalunya Romànica. Volum 3: Osona". Enciclopèdia Catalana, Barcelona. ASENSI, R. M (1999): "Osona. Catalunya Romànica, guies comarcals volum 2". Pòrtic, Barcelona. CC.AA. Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya (Cartes arqueològiques), Les Masies de Roda, 1990. ERA I ZUBIRI, A.; OCAÑA I SUBIRANA, M. (1992): "118 Testimonis de la història d'Osona". Vallès, Figueres. GAVIN I BARCELÓ, J. M. (1984): "Inventari d'esglésies: Osona". Arxiu Gavin, Valldoreix. H. M. TALLER D'ARQUITECTURA I CONSTRUCCIÓ S. L (2008): "Catàleg de béns d'interès històric, arquitectònic i paisatgístic". POUM de Les Masies de Roda de 30 de abril de 2008, Vic. IPA. Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, Les Masies de Roda. OLLICH I CASTANYER, I. [et al.] (2006): "Desperta Ferro! Vida quotidiana, treball, comerç i guerra a l'Esquerda". Berikars 1. Publicacions del Museu Arqueològic de l'Esquerda, Roda de Ter. OLLICH I CASTANYER I.; DE ROCAFIGUERA I ESPONA, M. (1991): "L'Esquerda, poblat ibèric i medieval. Roda de Ter, Osona. Guia del Jaciment i del Museu". Ajuntament de Roda de Ter- Ajuntament de Les Masies de Roda-Caixa de Manlleu, Roda de Ter. OLLICH I CASTANYER I.; DE ROCAFIGUERA I ESPONA, M. (2001): "2500 Anys d'Història, 25 Anys de Recerca". Fundació Privada L'Esquerda, Roda de Ter. OLLICH I CASTANYER, I. (1982): "El jaciment arqueològic medieval de l'Esquerda, a les Masies de Roda (Osona):

V El material arqueològic" a Quaderns d'estudi medievals, núm. 10, volum I, Artestudi edicions, Barcelona, pàg. 609-619.

